

“Biodiversiteit@bedrijven.com”

Auteur: Roel Vanderbeuren, stagiair Syndicaal Werk / Sociaal Beleid Arteveldehogeschool Gent

Inleiding

Bedrijfsleven en natuur vinden elkaar

Internationaal
...en nationaal

Voorbeelden uit de Vlaamse praktijk

Bedrijvigheid in een groene omgeving
Ondernemen voor soorten
Bedrijven en NGO's arm in arm
Duurzame productie loont
Personeel mee in het bad
Groen belegd is dubbel gewonnen

En verder?

Inleiding

Wereldwijd gaat de biodiversiteit van dieren en planten achteruit en worden initiatieven genomen om deze achteruitgang een halt toe te roepen. Relatief nieuw daarbij is het idee dat ook bedrijven een bijdrage kunnen leveren aan het natuurbehoud, niet alleen door minder te vervuilen maar ook door positieve acties. Dit wordt verder geïllustreerd aan de hand van uiteenlopende voorbeelden. Vooraf wordt de “vergroening” van het bedrijfsleven kort gekaderd. Het besef van de ernst van de biodiversiteitscrisis (en van de samenhang met andere mondiale crisissen zoals klimaatwijziging en zelfs de voedselcrisis) groeit. Dat natuur zelf ook een economische waarde heeft (ecosysteemdiensten) maakt het voorwerp uit van meerdere studies. Meer algemeen wordt Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) stilaan gemeengoed, tenminste bij de meest toekomstgerichte ondernemingen. Binnen de wereld van de drie P's haalt 'Planet' traag maar zeker de achterstand in op 'Profit' en 'People'.

Bedrijfsleven en natuur vinden elkaar

Internationaal

De basis voor de meeste internationale overeenkomsten over biodiversiteit, ligt in het Biodiversiteitsverdrag (*Convention on Biological Diversity*), in werking getreden in 1993. De laatste twee *Conferences of the Parties* (afgekort COP's) – het hoogste gezag binnen het mondiaal verdrag – in Curitiba (maart 2006) en Bonn (mei 2008) spraken zich expliciet uit over het engagement van de private sector in de strijd tegen biodiversiteitsverlies. Beslissingen VIII/17 en IX/26 verplichten de leden (waaronder België) om hiervoor initiatieven te nemen. In Bonn werd tevens een grote studie aangekondigd over de economische betekenis van het biodiversiteitsverlies (naar het voorbeeld van het Sternrapport over de klimaatwijziging). Een eerste rapport getiteld "*The Economics of Ecosystems & Biodiversity* (TEEB)" werd besproken. De definitieve resultaten zijn voorzien voor COP 10 in 2010.

Recent (in oktober 2008) lanceerde UNEP (United Nations Environment Programme) in dezelfde filosofie van het TEEB-rapport het Green Economy Initiative. De drie pijlers van het programma zijn: opnemen van de waarde van ecosysteemdiensten (zoals bossen en bodem) in de nationale rekeningen (BNP), verhogen van de werkgelegenheid door het creëren van groene banen en een nieuw beleid en instrumenten die de overgang naar een groene economie versnellen. Het programma is geïnspireerd op het *Green New Deal*-idee van de Engelse New Economics Foundation, waarvan de naam verwijst naar Roosevelt's New Deal-programma als antwoord op de beurscrash in 1929. Dit 'groen' relanceplan wil een antwoord bieden op de huidige drievoudige crisis op het gebied van de financiële markten, dramatische klimaatverandering en landbouw, voedsel en energie. De VN neemt zich voor om binnen de twee jaar het noodzakelijke instrumentarium nader te bepalen.

Op Europees niveau is in november 2007 tijdens het Portugees EU-voorzitterschap het *Initiative on Business & Biodiversity* opgezet. De boodschap was: Europese bedrijven moeten hun verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van de biodiversiteit en ze kunnen hieruit zelf competitief voordeel halen. Hiermee werd invulling gegeven aan het *Biodiversity Action Plan 2006* van de Europese Commissie, waarin eveneens de kaart van het bedrijfsleven werd getrokken.

...en nationaal

Tegenover al die internationale inzichten, initiatieven en afspraken hinkt ons land achterop. In de *Nationale Belgische Biodiversiteitstrategie 2006-2016* zijn er twee operationele doelstellingen die het thema 'bedrijven en biodiversiteit' aangaan, maar die zonder veel resultaat blijven. In onze federale structuur zijn de gewesten immers verantwoordelijk voor de regionale uitwerking van de strategie¹. Het thema is opnieuw hernomen en verder uitgewerkt in het ontwerp "*Federaal plan voor de integratie van de biodiversiteit*". Daarin staan eveneens twee acties die handelen over respectievelijk partnerships rond 'Business and Biodiversity' (en de voorbeeldrol van de Belgische overheidbedrijven) en de inzet van instrumenten voor het aanmoedigen van privéondernemingen tot het integreren van biodiversiteitacties in hun integrale bedrijfsvoering. Inspiratie voor deze acties wil men halen in onze buurlanden Nederland en Duitsland.

Na eerdere desinteresse van de Vlaamse administratie voor een gelijkaardig project van Natuurpunt, heeft het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie nu toch initiatief genomen voor de organisatie in het voorjaar van 2009 van een infosessie over bedrijven en biodiversiteit. Daarvoor is medewerking gevraagd aan Voka, Unizo en Natuurpunt..

Voorbeelden uit de Vlaamse praktijk

Een enquête bij lokale afdelingen van Natuurpunt leverde een aantal voorbeelden op van diverse samenwerkingsvormen tussen bedrijven en (lokale) natuurverenigingen. Dat is hoopvol want dat toont de mogelijkheden én de bereidheid aan van beide maatschappelijke groepen tot samenwerking. Daarnaast wijzen de voorbeelden op vele verschillende vormen van samenwerking. Bewust worden hier geen voorkeuren uitgesproken. Maatschappelijke dynamiek en vooruitgang is gediend met het benutten van elke opportuniteit.

Bedrijvigheid in een groene omgeving

In een sterk verweven regio als Vlaanderen is er nog weinig natuur, maar tegelijk is natuur nooit veraf. Ondernemers worden bij uitbreiding of bouwplannen geconfronteerd met wettelijke beschermingen van (restjes) natuur. Kunnen ondernemen en economische groei en natuurbehoud in dezelfde ruimte hand in hand gaan ?

De **haven van Antwerpen** is naast een wereldhaven ook onderdeel van het unieke natuurgebied dat gevormd wordt door de delta van Schelde en Rijn. In de afgelopen jaren is met alle partners gezocht naar mogelijkheden voor het laten samengaan van economische activiteiten met het behoud van Europese natuur en lokaal belangrijke ecologische infrastructuur. Er werd gewerkt aan het aaneensluiten en herinrichten van de versnipperde natuurkernen, het aanleggen van paaiplaatsen voor vissen en poelen voor amfibieën,.... Hiervoor werd samengewerkt tussen het havenbestuur en Natuurpunt. Het resultaat waren concrete natuurinrichtingsprojecten op de terreinen van verschillende bedrijven (SAMGA, Herbosch-Kiere, SITA, Fabricom).

Andere voorbeelden:

- Havenbedrijf Gent, De Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening, Aquafin, CBR en nog andere bedrijven hebben afspraken met Natuurpunt voor het beheer van bufferstroken of restgronden.
- Ardo (vriesverse groenten en fruit) en IKEA (meubels) hebben hun nieuwe distributiecentra groen ingericht, rekening houdend met de aanpalende natuurgebieden.
- Sibelco (zandwinning) zette de verplichtingen in de milieuvergunning voor uitbreiding om in een ambitieus natuurproject voor de omleiding van de Witte Nete en ontving hiervoor in 2007 de Inbev-Bailletprijs van de Stichting Behoud Natuur en Leefmilieu.

Mogelijkheden:

- aanleggen van groendaken (met nestgelegenheid)
- duurzaam, bij voorkeur passief, bouwen
- kiezen voor natuurlijke bloemweiden en houtkanten in plaats van beton, asfalt en gazon
- geen gebruik maken van pesticiden en onkruidverdelgers
- inrichten van natuurlijke bufferstroken en corridors voor nabijgelegen natuurkernen
- aanleggen van poelen voor amfibieën, rietvelden en (helofyten)vijvers voor opvang en afvoer van regenwater, zuivering van water en/of als blusvijver

¹De vooruitgang in het bereiken van de doelstellingen uit de Nationale Belgische Biodiversiteitstrategie 2006-2016 wordt door het Nationaal Knooppunt voor het CBD (bij ons in de hoedanigheid van het KBIN) opgevolgd in een evolutietabel. Sprekend is dat er, met uitzondering van een korte paragraaf over beheersovereenkomsten met landbouw, in dit overzicht met geen woord wordt gerept over acties in Vlaanderen op het vlak van betrokkenheid van de privé-sector in het behoud van de biodiversiteit

Ondernemen voor soorten

Ook zonder grootste infrastructurele maatregelen, doen KMO's in Vlaanderen aan soortbescherming.

Zo werkte **OmniChem** samen met de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt om op hun terrein een winterverblijf in te richten voor vleermuizen. Een oude ijskelder werd door het plaatsen van een extra deur en het dichtmaken van een afvoerput zowel qua temperatuur als vochtigheid een ideale stek voor de winterslaap van deze vliegende zoogdieren, waarvan verschillende soorten ernstig bedreigd zijn.

Andere voorbeelden:

- Electrabel zette zich met het Fonds voor de Instandhouding van Roofvogels in voor de slechtvalk door het plaatsen van nestkasten tegen koeltorens en schoorstenen.
- Alstom, Golden Games en nog andere bedrijven hingen kunstnesten voor huiszwaluwen tegen hun gebouwen.
- BASF, Vopak en Hooge Maey lieten zandstocks (tijdelijk) ongemoeid ten voordele van broedende oeverzwaluwen..

Mogelijkheden:

- adopteren van een lokale soort
- voedselarme graslanden met aangepast maai-beheer voor de bruine vuurvlinder en andere vlinders
- aanleggen van poelen voor amphibieën zoals boomkikker of rugstreeppad
- Aanplanten of herwaarderen van hagen, houtkanten en hoogstamboomgaarden voor hazel- en eikelmuis
- kunstnesten voor huiszwaluwen, zwarte roodstaart
- nestkasten en/of -buizen voor de steenuil
- kunstmatige (betonnen) nestwand aanbrengen voor oeverzwaluwen
- ingemetselde neststenen plaatsen voor gierzwaluwen
- behouden en beschermen van muurvegetatie
- kasten, zolders, oude ijskelders inrichten als verblijf voor vleermuizen

Bedrijven en NGO's arm in arm

In wat bedrijven in Vlaanderen ondernemen voor de biodiversiteit, worden vaak lokale natuur- en milieuverenigingen betrokken. De samenwerking biedt enorme kansen op twee fronten. Enerzijds kan de onderneming via de vereniging deskundig advies inwinnen, soms heeft de vereniging zelfs een kant en klaar aanbod en heeft het bedrijf de kans om zich te profileren en te werken aan een duurzaam imago. Anderzijds levert het bedrijf aan de NGO mogelijkheden en vaak ook de logistieke en financiële middelen om hun kerntaak te ondersteunen.

De meubelgigant **IKEA** vond al meermaals zijn weg naar de lokale of regionale natuurvereniging. In het verleden werkte het bedrijf structureel samen met Natuurpunt en Natagora voor het weren van de plastic wegwerptassen uit de winkels. Het uitgespaarde geld (ruim € 46.000) werd aan de verenigingen geschonken voor de aankoop van natuurgebieden. Recenter namen ze in Genk het Regionaal Landschap Kempen en Maasland en de lokale Natuurpuntafdeling onder de arm voor het versterken van de natuurwaarden rondom hun distributiecentrum. Er werd een lijst opgesteld met een 30-tal maatregelen. Onder andere de lokaal aanwezige vogelsoorten als boomleeuwerik, zwarte roodstaart en kleine karekiet kregen op deze manier een steuntje in de rug.

Andere voorbeelden:

- In de industriezone rond Turnhout werkt Natuurwerk vzw momenteel aan een gezamenlijk beheersplan voor bedrijventerreinen van meer dan 180 ondernemingen.
- De aardgassector steunt Natuurpunt en Natagora bij het creëren van een breed draagvlak voor natuur (fiets- en wandelgids, wandelpaden,

Mogelijkheden:

- samenwerken met lokale natuur- en milieuverenigingen rond inrichting en beheer terrein
- steun en deelname aan lokale projecten en evenementen van plaatselijke natuur- en milieuverenigingen
- schenkingen (financieel of materieel in de vorm van gronden) en sponsoring

Duurzame productie loont

Uiteraard spelen ook meer vertrouwde 'grijze' milieumaatregelen die een bedrijf kan nemen (al is het maar om aan de wettelijke voorwaarden te voldoen) een belangrijke rol bij het behoud van de biodiversiteit. Elke bedrijf doet tegenwoordig inspanningen rond energie, afvalbeheer, uitstoot. Sommige gaan een stap verder dan de verplichtingen en dragen zo een grotere steen bij aan het behoud van onze ecosystemen.

Een mooi voorbeeld is het bekende Ecover. Het vooruitstrevend natuur- en milieubeleid van Ecover uit zich niet alleen in de producten die het bedrijf op de markt brengt maar is een integrerend deel van de bedrijfsvoering. Onder de extern gecontroleerde norm ISO 14001, heeft Ecover zijn milieubeleid uitgebreid tot alle afdelingen van het bedrijf, van productie tot marketing. In augustus 2008 ontving het bedrijf hiervoor nog de Vlerick Angels Acknowledgement. Een zichtbaar kenmerk van deze visie is hun ecologische fabriek in Malle, met een groendak van ruim 6000 m². Dit gebouw werd in oktober 1992 in gebruik genomen. Het gebouw kreeg toen uitgebreide pers aandacht en ontvangt tot op vandaag jaarlijks meer dan duizend bezoekers.

Mogelijkheden:

- gebruik van duurzame en gecertificeerde materialen
- werken aan certificering van het bedrijf
- werken aan duurzame productiemethoden met aandacht voor energiegebruik, afvalbeheer, uitstoot,...

Personeel mee in het bad

Een andere bijdrage die ondernemingen kunnen leveren aan natuurbehoud, is het verhogen van de betrokkenheid bij hun personeel.

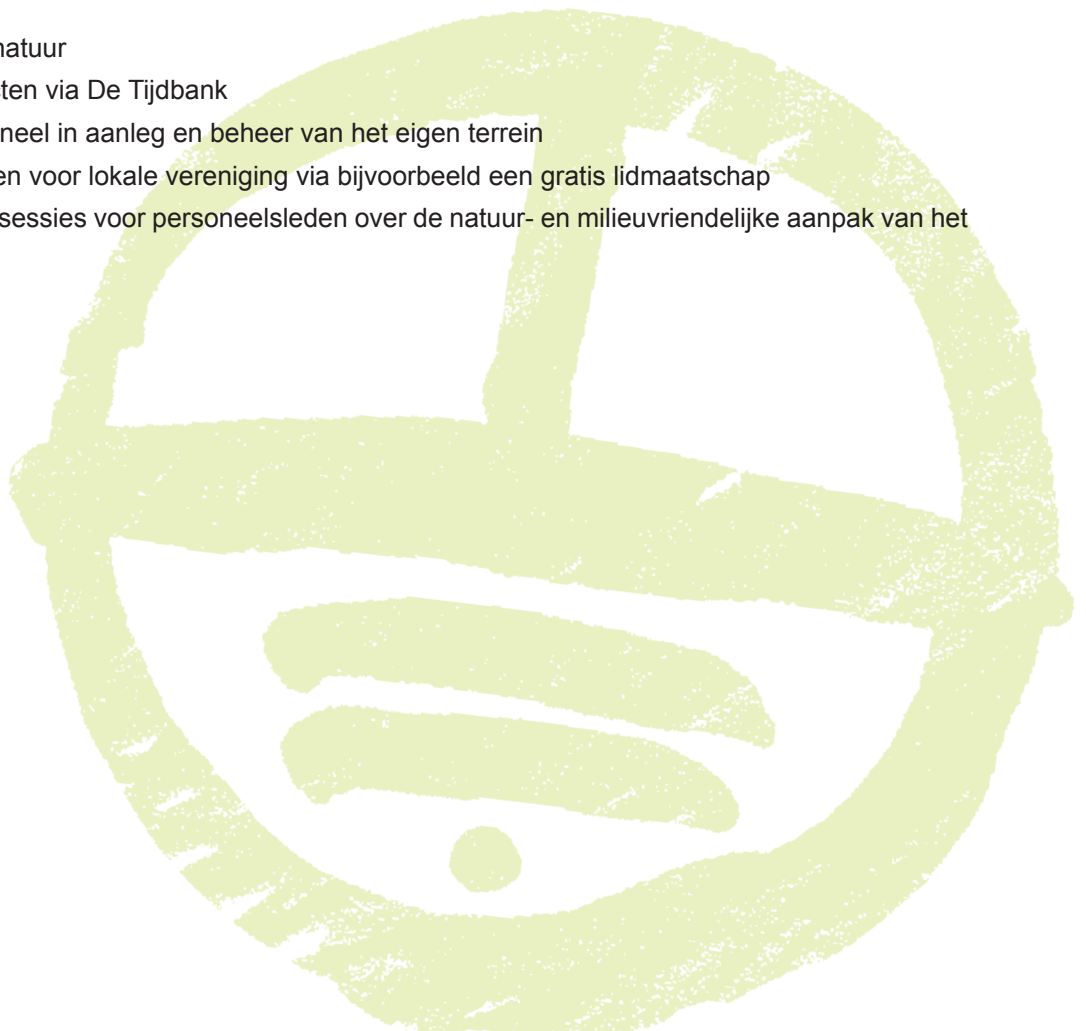
Recent nam **Boss Paints** in Waregem Natuurpunt onder de arm om samen te verkennen wat ze kunnen ondernemen op het vlak van natuur. Bij voorkeur werken ze hiervoor samen met hun werknemers, vermits personeelsbetrokkenheid een belangrijke peiler van de bedrijfsvisie vormt. Mogelijkheden voor acties op en rond het bedrijf(sterrein) worden nog onderzocht, maar nu al staat vast dat ze samen met Natuurpunt en Linea Trovata SunTec een infosessie zullen organiseren voor het personeel rond zonnepanelen. Boss biedt zijn personeel gratis biologisch fruit aan, fungeert als afhaalpunt voor biologische groente- en fruitpakketten en stimuleert het gebruik van de fiets door een fikse vergoeding en gratis onderhoud. Daarnaast communiceert het bedrijf zeer goed over alle milieumaatregelen die het neemt, zoals de groene stroom uit de eigen zonnepanelen en aangekocht via AlpEnergie, energiematregelen in het magazijn, milieuvriendelijke bedrijfswagens en Euro5-vrachtwagens.

Andere voorbeelden:

- Toyota, Novartis Pharma, Genzyme Flanders,... organiseerden al bedrijfsdagen in de natuur in samenwerking met Natuurpunt.
- Anderen zoals Johnson Diversey, Accenture en ISS Facility Services vonden Natuurpunt via De Tijdbank.
- Timberland ging nog een stapje verder. Ze werken elk jaar met geïnteresseerde werknemers in natuurgebieden en is officieel peter van gebieden in de Dijle-vallei die toepasselijk werd omgedoopt tot Timberland Valley.

Mogelijkheden:

- bedrijfsdagen in de natuur
- inschrijven op projecten via De Tijdbank
- betrekken van personeel in aanleg en beheer van het eigen terrein
- actief promotie voeren voor lokale vereniging via bijvoorbeeld een gratis lidmaatschap
- organiseren van infosessies voor personeelsleden over de natuur- en milieuvriendelijke aanpak van het bedrijf

Groen belegd is dubbel gewonnen

Ten slotte kan elk bedrijf ervoor kiezen om bij beleggingen de groene toer op te gaan. Op deze manier gaat het geld naar de financiering van projecten die een bijdrage leveren aan het bestrijden van biodiversiteitverlies, de gevolgen van de klimaatopwarming, enzovoorts. Bovendien betekent het dubbele winst, want deze vormen van beleggen blijken grotendeels uit de greep van de financiële crisis te zijn gebleven.

Banken als **Triodos** bieden beleggingsfondsen aan die – naast andere sociaal-maatschappelijk projecten – projecten op het gebied van duurzame energie, eco-ontwikkeling en milieutechnologie financieren.

Mogelijkheden:

- kiezen voor duurzame, groene beleggingsfondsen

En verder ?

Individuele gevallen van samenwerking tussen bedrijven en natuurbeschermers zijn inspirerend. Op veel plaatsen en in veel bedrijven zijn in Vlaanderen al kleine maar toch betekenisvolle bijdragen geleverd aan natuurbehoud. Het blijven echter losstaande gevallen, enkel en alleen succesvol door de goodwill van de betrokken bedrijven en de doortastende aanpak van de natuurverenigingen. Een globale aanpak is echter nog ver af. Het heeft lang geduurd vooraleer de Vlaamse overheid – die de meeste beleidsinstrumenten in handen heeft – de kansen begrepen heeft. En ook bij de werkgeversorganisaties is er nog enige koudwatervrees te overwinnen.

Links

- *Convention on Biological Biodiversity – Business and Biodiversity* <http://www.cbd.int/business/>
- *European Initiative on Business & Biodiversity*
- <http://countdown2010.net/business>
- *Belgische Biodiversiteitsstrategie* http://www.biodiv.be/implementation/docs/stratactplan/national_strategy_biodiversity_nl.pdf
- *Green New Deal* <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=548&ArticleID=5957&l=en>
- *The Economics of Ecosystems and Biodiversity* <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/>